

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

©2020 ЯРОШЕНКО І. В., СЕМИГУЛІНА І. Б.

УДК 332.14
JEL Classification: R12

Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б.

Світовий досвід державної підтримки в системі публічного управління розвитком територіальних громад

Досягнення сталого розвитку країн світу на фоні подолання проблемності та відсталості територій, скорочення непропорційності соціально-економічних показників, створення умов для розвитку конкурентоздатного економічного середовища регіонів і досягнення високого рівня життя населення формують основні напрямки регіональної політики багатьох країн світу, зокрема країн Європейського Союзу. Детальне вивчення досвіду формування і реалізації регіональної політики, позитивних прикладів і тенденцій окремих країн світу і, зокрема, країн ЄС, що досягли економічного зростання територій та покращення добробуту жителів, є актуальними для розвитку сучасної України та її регіонів у період триваючих євроінтеграційних процесів, впровадження реформаторських суспільно-економічних змін і становлення власної національної регіональної політики. Аналіз нерівномірності розвитку територій, встановлення основних характерних рис асиметрії дозволяє не тільки визначити існуючий стан диспропорційності регіональних потенціалів розвитку, але й оцінити напрямки регіональної політики, що спрямовані на їх усунення. Євроінтеграційний напрямок розвитку України підтверджує актуальність комплексного вивчення досвіду регіональної політики країн світу та ЄС, особливо кращих практик країн Центральної та Східної Європи, які демонструють стабільні позитивні зміни в соціально-економічному розвитку, та доцільність його використання для формування та реалізації власної регіональної політики з урахуванням європейських принципів організації управління регіональним і місцевим розвитком і розбудови місцевого самоврядування.

Ключові слова: регіональна політика, державна підтримка, соціально-економічний розвиток, територіальні громади, території, регіони, публічне управління територіальним розвитком, сталий розвиток.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-4-19-28>

Табл.: 2. Бібл.: 15.

Ярошенко Ігор Васильович – кандидат економічних наук, завідувач відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: iyaroshenko@i.ua

Семигуліна Ірина Борисівна – кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: isemigulina@i.uaUDC 332.14
JEL Classification: R12

Yaroshenko I. V., Semigulina I. B. Global Experience of State Support in the System of Public Management of Territorial Communities' Development

Achieving sustainable development of the countries against the background of overcoming the problems and backwardness of some territories, reducing the disproportion of socio-economic indicators, creating conditions for the development of competitive economic environment, and achieving a high standard of living form the main directions of regional policy in many countries, including the European Union. Detailed study of the experience in the formation and implementation of regional policy, the positive examples and trends of some countries and, in particular, EU member states, that have achieved economic growth and improved the welfare of their residents, are relevant for the development of modern Ukraine and its regions during the ongoing European integration processes, socio-economic changes and the formation of Ukraine's own national regional policy. Analysis of the uneven development of territories and the identification of the main characteristics of this asymmetry allow not only to determine the current state of disproportion in regional development potentials, but also to assess the regional policy directions aimed at eliminating the disproportion. European integration direction in Ukraine's policy confirms the relevance of a comprehensive study of the regional policy experience in the world and the EU, in particular, especially that of the best practices of Central and Eastern Europe, the latter demonstrating stable positive changes in socio-economic development. This experience could be useful for Ukraine to form and implement its own regional policy principles of organizing regional and local development management and building up local self-government.

Keywords: public management of territorial development, regional policy, regions, socio-economic development, state support, sustainable development, territorial communities, territories.

Tabl.: 2. Bibl.: 15.

Yaroshenko Igor V. – Candidate of Sciences (Economics), Head of Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: iyaroshenko@i.ua

Semigulina Irina B. – Candidate of Sciences (Economics), Junior Researcher of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: isemigulina@i.ua

Вступ. Досягнення сталого розвитку країн світу на фоні подолання проблемності та відсталості територій, скорочення непропорційності соціально-економічних показників, створення умов для розвитку конкурентоздатного економічного середовища регіонів і досягнення високого рівня життя населення формують основні напрямки регіональної політики багатьох країн світу, зокрема, країн Європейського Союзу.

Детальне вивчення досвіду формування і реалізації регіональної політики, позитивних прикладів і тенденцій окремих країн світу і, зокрема, країн ЄС, що досягли економічного зростання територій та покращення добробуту жителів, є актуальними для розвитку сучасної України та її регіонів в період триваючих євроінтеграційних процесів, впровадження реформаторських суспільно-економічних змін та становлення власної національної регіональної політики.

Проблемні питання регіонального розвитку й основні напрями регіональної політики в країнах світу, країнах Європейського Союзу та в Україні тривалий час досліджуються вітчизняними і зарубіжними науковцями та практиками. Розкриттю цієї теми присвячені роботи Долішнього М. І., Гранберга А. Г., Кизима М. О., Варналія З. С., Заставного Ф. Д., Петросянца В. З., Гейця В. М., Клебанової Т. С., Мокія А. І., Новікової О. Ф., Романюк О. Ф., Романюк С. А., Кузнецова А. В., Ткачука А. Ф., Ігнатова В. Г., Бутова В. І., Кондіус І. С., Лексина В. Н., Швецова А. Н., Жилаєва І. Б., Дармограй В. І., Уманець Т. В. та ін.

Аналіз нерівномірності розвитку територій, встановлення основних характерних рис асиметрії дозволяє не тільки визначити існуючий стан диспропорційності регіональних потенціалів розвитку, але й оцінити напрямки регіональної політики, спрямовані на їх усунення.

Євроінтеграційний напрямок розвитку України підтверджує актуальність комплексного вивчення досвіду регіональної політики країн світу та ЄС, особливо кращих практик країн Центральної та Східної Європи, які демонструють стабільні позитивні зміни в соціально-економічному розвитку, та доцільність його використання для формування та реалізації власної регіональної політики з урахуванням європейських принципів організації управління регіональним і місцевим розвитком та розбудови місцевого самоврядування.

Мета статті: вивчення і аналіз світового досвіду державної підтримки розвитку територіальних громад для використання в системі публічного управління розвитком територій (регіонів, районів, громад) та формування й ефективної реалізації регіональної політики України в умовах децентралізації влади.

Завдання: провести аналіз світового досвіду в питаннях державної підтримки розвитку регіонів, територій, громад в умовах децентралізації влади; вивчити питання базових підходів, організації та функціонування, ефективності тих чи інших механізмів, інструментів реалізації регіональної політики в питаннях державної підтримки розвитку територіальних громад.

Основні результати. Реформування системи територіальної організації влади та публічного управління територіальним розвитком в Україні на принципах децен-

тралізації влади, загострили внутрішні і зовнішні проблемні питання територій в різних сферах діяльності, а також актуалізували питання щодо необхідності запровадження ефективних інструментів місцевого та державного рівня для їх подолання. Враховуючи незначний досвід України у вирішенні подібних питань, доцільним є дослідження кращих іноземних теорій і практик, а також вивчення можливостей їх імплементації в країні.

Кожна країна, залежно від національної соціально-економічної моделі, формує власні цілі, завдання, методи і механізми реалізації політики територіального розвитку. Вивчення світового досвіду дозволить сформувати пріоритети і впровадити дієві інструменти підтримки й стимулювання розвитку власних територій, з урахуванням притаманних для України особливостей.

Імплементація Україною європейських принципів організації публічного територіального управління потребує дослідження досвіду ЄС щодо організації загальноєвропейської регіональної політики та внутрішніх територіальних політик країн Європи стосовно використання набору фінансових та інших інструментів (інвестиційних грантів, податкових пільг, пільгових кредитів тощо) щодо підтримки розвитку територій та вирішення існуючих проблем.

Європейська регіональна політика являє собою централізовану міждержавну модель спланованої і впорядкованої діяльності, яка за допомогою комплексу правових і фінансових інструментів направлена на усунення диспропорцій розвитку регіонів у складі ЄС і забезпечення зрівноваженого зростання економічних показників всіх його територій [8].

Основними принципами регіональної політики ЄС є: надання фінансової допомоги регіонам зі значним відставанням в економічному розвитку; проведення погодженої політики між ЄС, національними урядами й місцевими органами влади під час підготовки планів регіонального розвитку, визначення стратегічних цілей структурної політики ЄС; визнання мультиплікаторної ролі інститутів ЄС, які стимулюють приватні капіталові вкладення в слабо-розвинуті регіони й надають ресурси тільки як доповнення до національних програм; виконання конкретних завдань на рівні (регіональному, національному, міждержавному), який є найбільш ефективним; тісна координація регіональної політики з іншими напрямками економічної політики ЄС; узгодження регіональної політики ЄС із макроекономічною соціальною політикою кожної із країн – членів ЄС; пряма взаємодія держав ЄС у реалізації ними національної регіональної політики [2].

Фінансовими інструментами реалізації виступають структурні фонди, які залежно від критеріїв оцінки направляються на фінансування пріоритетних програм і проєктів регіонального розвитку та впливають на зміцнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості в межах ЄС. Особливості регіональної політики ЄС в різні періоди, що ґрунтуються на поєднанні виділення проблемних напрямів розвитку територій (на основі формування критеріїв доступу регіонів до фондової допомоги) відповідно до системи регіонально орієнтованих цілей, наведені в табл. 1.

Особливості регіональної політики ЄС в різні програмні періоди

Цілі	Інструменти	Критерії визначення проблем
1	2	3
<i>Програмний період 1994–1999 рр.</i>		
1. Розвиток структурно відсталих (слабких) регіонів	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський фонд орієнтації і гарантій у сфері сільського господарства (ЄФГСГ), Фонд згуртування (ФЗ)	Регіони NUTS-2 із ВВП ППС на душу населення менше 75% середньоєвропейського рівня за останні 3 роки
2. Переорієнтація старопромислових регіонів	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	Регіони NUTS-3, в яких: <ul style="list-style-type: none"> ▪ вищий середнього рівень безробіття за 3 роки; ▪ частка зайнятих у промисловості вища за середньоєвропейську за останні 15 років; ▪ суттєвий спад зайнятості у промисловості чи окремих галузях
3. Боротьба з довгостроковим безробіттям	Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	Не обмежено регіонально
4. Допомога з адаптації молоді в трудову діяльність	Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	Не обмежено регіонально
5а. Модернізація і розвиток обслуговуючих сільське господарство підприємств	Європейський фонд орієнтації і гарантій у сфері сільського господарства (ЄФГСГ)	Не обмежено регіонально
5б. Розвиток сільських територій	Європейський фонд орієнтації і гарантій у сфері сільського господарства (ЄФГСГ), Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	Регіони з: <ul style="list-style-type: none"> ▪ високою часткою зайнятості в сільському господарстві; ▪ низькою прибутковістю сільського господарства; ▪ низьким рівнем соціально-економічного розвитку; інші
6. Розвиток і покращення структури регіонів із низькою щільністю населення	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський фонд орієнтації і гарантій у сфері сільського господарства (ЄФГСГ)	Регіони NUTS-2 з низькою щільністю населення (8 і менше жителів на 1 кв км)
<i>Програмний період 2000–2006 рр.</i>		
1. Сприяння розвитку та реструктуризації регіонів, що мають відставання	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Європейський фонд орієнтації і гарантій у сфері сільського господарства (ЄФГСГ), Фонд згуртування (ФЗ)	Регіони NUTS-2 із ВВП ППС на душу населення менше 75 % середньоєвропейського рівня за останні 3 роки
2. Підтримка регіонів зі структурними проблемами в сфері соціально-економічних перетворень	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	На основі поєднання критеріїв для цілей 2 і 5б попереднього періоду
3. Модернізація політики в галузі освіти, професійно-технічної підготовки, зайнятості	Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	На основі поєднання критеріїв для цілей 3 і 4 попереднього періоду
<i>Програмний період 2007–2013 рр.</i>		
1. Конвергенція	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Фонд згуртування (ФЗ)	Регіони NUTS-2 із ВВП ППС на душу населення менше 75% середньоєвропейського рівня за останні 3 роки; перехідна підтримка для групи регіонів старих країн-членів ЄС (Німеччини, Греції, Іспанії, Італії, Португалії, Великої Британії)

Закінчення табл. 1

1	2	3
2. Регіональна конкурентоспроможність і зайнятість	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	Всі регіони (крім цілі 1 і 3); перехідна підтримка для групи регіонів (Кіпр, по 1 регіону Італії, Угорщини, Португалії, Фінляндії, по 2–3 регіони Ірландії, Греції, Іспанії, Великої Британії)
3. Територіальне співробітництво	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР)	Транскордонне співробітництво: прикордонні регіони NUTS-3 впродовж внутрішніх кордонів країн, зовнішніх кордонів ЄС, морських кордонів до 150 км; транснаціональне і міжрегіональне співробітництво: всі регіони
<i>Програмний період 2014–2020 рр.</i>		
1. Інвестиції у зростання та робочі місця	Найменш розвинені регіони Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Фонд згуртування (ФЗ)	Регіони NUTS-2 із ВВП ППС на душу населення менше 75% середньоєвропейського рівня
	Транзитні регіони Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ), Фонд згуртування (ФЗ)	Регіони NUTS-2 із ВВП ППС на душу населення від 75 до 90% середньоєвропейського рівня
	Більш розвинені регіони Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд (ЄСФ)	Регіони NUTS-2 із ВВП ППС на душу населення більше 90% середньоєвропейського рівня
2. Європейське територіальне співробітництво	Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР)	За категоріями регіонів

Джерело: укладено авторами на основі [1; 4; 7; 9; 15]

Європейська регіональна політика в різні періоди реалізації цілеспрямовано направлена на підтримку територіального розвитку, вирішення проблем зменшення міжрегіональних відмінностей, скорочення відсталості найбідніших регіонів та характеризується:

- сформованістю принципів роботи структурних фондів ЄС, які виступають основними фінансовими інструментами її реалізації;
- поступовою адміністративною оптимізацією цілей і фондів для реалізації політики вирівнювання диспропорцій соціально-економічного розвитку;
- зростанням частки витрат на політику згуртування в бюджеті ЄС (від 26% загальноєвропейського бюджету ЄС в 1960-х роках; до не менше 1/3 бюджету починаючи з 2007 року);
- тематичністю фондової фінансової підтримки, структурна зміна якої залежить від пріоритетності проблем: найбільша частина коштів протягом всього часу приходиться на Європейський фонд регіонального розвитку (46,7% у 1988–1993 рр.; 57,9% у 2007–2013 рр.); знижується частка Європейського соціального фонду (з 28,5% до 21,9%) і збільшується обсяг Фонду згуртування (з 8,1% в 1994–1999 рр. до 20,2% в 2007–2013 рр.); скоротилася сумарна частка Європейського сільськогосподарського гарантійного і консультативного фонду і Фінансового інструменту для управління рибальством (14,9% у 1994–1999 рр.; 9,1% в 2000–2006 рр.) [12; 13];
- зближення (конвергенція) регіонів залишається основним напрямком фінансування протягом всього періоду реалізації політики згуртування ЄС (близько 70–80% всіх відрахувань); зростає частка фінансування заходів на підвищення регіональної конкурентоспроможності і зайнятості (9,7% у 1988–1993 рр.; 15,8% в 2007–2013 рр.) [10; 11; 14];
- використанням угод регіонального розвитку як ефективного інструментарію реалізації регіональної політики, особливо на рівні між Європейською Комісією та урядами країн – членів ЄС щодо планування, реалізації та контролю за виконанням проектів у межах структурних фондів;
- динамічністю, визначення цілей змінюється залежно від існуючих територіальних проблем усередині ЄС та сучасних світових тенденцій розвитку: акценти фінансування заходів змінюються від проблем постіндустріальних країн до розвитку «зеленої» економіки, від структурної перебудови в сільськогосподарському і промисловому секторах до розвитку інновацій, нових джерел енергії тощо.

Водночас територіальна політика кожної країни Євросоюзу формується під впливом власного рівня соціально-економічного розвитку і національних пріоритетів, наприклад: створення можливостей для економічного зростання структурно слабких регіонів, мінімізації впливу негативних факторів, пов'язаних із географічним положенням (Ні-

меччина, Італія); вирішення проблем віддалених північних територій (Фінляндія, Швеція); залучення інвестицій у внутрішні райони (Австрія, Франція, Данія); вирішення проблем національного економічного розвитку (Греція, Португалія, Іспанія) [3].

Паралельно із загальноєвропейським підходом формування інструментів державної підтримки розвитку територій представлені в пріоритетах внутрішньої регіональної політики різних країн Європи. Відмінності у підходах (критеріях, індикаторах) до визначення територіальних проблем і вибору інструментів допомоги свідчать про їх залежність, як від загального стану розвитку країни, так і від

окремих внутрішніх проблем розвитку адміністративно-територіальних одиниць усередині країни (табл. 2).

Німеччина є країною із федеративним устроєм, що склався під впливом тривалих історичних особливостей. Для реалізації політики управління територіальним розвитком вона отримує допомогу від ЄС у рамках європейської регіональної політики, при цьому зберігає регулювання територіальним розвитком у межах країни. Особливістю внутрішньої політики є суттєва державна підтримка, направлена на усунення існуючих диспропорцій і вирівнювання бюджетного забезпечення земель, при збереженні їх впливу на саморозвиток. Державну допомогу для роз-

Таблиця 2

Характеристика державної підтримки розвитку територій в окремих країнах Європи

Країна	Тип політики розвитку територій	Допомога держави	Напрями фінансової підтримки	Допомога ЄС	Напрями фінансової підтримки
Німеччина	Регулювання розвитку територій в межах країни, допомога ЄС в рамках європейської регіональної політики	Програми національної регіональної політики в рамках реалізації «Спільного завдання удосконалення регіональної господарської структури»	Підприємства проблемних територій, інфраструктура, малий і середній бізнес, туризм, регіональне управління, регіональні кластери, інвестиції в НІОКР тощо	Фонди ЄС	Інвестиції в НІОКР, підприємництво, транспорт, природоохоронні заходи, удосконалення людського капіталу, забезпечення рівних умов для людей з обмеженими можливостями тощо
Італія	Політика розвитку територій як невід'ємна складова інтегрованої регіональної політики ЄС	Бюджетна допомога, Фонд для слаборозвинутих територій	Зростання темпів розвитку, збільшення НІОКР в ВВП, удосконалення системи розподілу побутових відходів тощо	Фонди ЄС	Зростання виробництва, конкурентоспроможності, впровадження інновацій, розвиток транспорту і інфраструктури Півдня, відновлювані джерела енергії тощо
Велика Британія	Політика розвитку територій, доповнена фондовою допомогою ЄС	Регіональні гранти для підприємств (Англія – інвестиційні субсидії (гранти) для бізнесу, Уельс і Шотландія – Єдиний інвестиційний фонд)	Виробничі потужності, якість товарів і послуг, виробничі технології, нові робочі місця, кваліфікація працівників тощо	Фонди ЄС	НІОКР, інновації, підприємництво, відновлення міських і сільських територій, розвиток інформаційного суспільства, захист навколишнього середовища тощо
Франція	Політика розвитку територій на основі планового методу, фондова допомога ЄС	Планові контракти і програми, створення кластерів, регіональні премії	Розвиток інфраструктури, промисловості, сільського господарства, освіти, науки тощо	Фонди ЄС	НІОКР, інновації, підтримка проблемних територій, захист навколишнього середовища тощо
Польща	Політика розвитку територій майже повністю відповідає регіональній політиці ЄС	Створення євrorегіонів, підписання спеціальних контрактів на основі програм розвитку територій	Інфраструктура, розвиток аграрних територій, підтримка сільського господарства, реструктуризація економіки, боротьба із безробіттям, екологічні проєкти тощо	Фонди ЄС	Транспорт, НІОКР, інновації в бізнес, захист довкілля, інформаційне суспільство, людський капітал, зайнятість населення тощо

Джерело: укладено авторами на основі [5; 6]

витку територій можна розподілити на програми наднаціональної регіональної політики і програми національної регіональної політики в рамках «Спільного завдання удосконалення регіональної господарської структури» (далі «Спільного завдання»).

Діюча в межах «Спільного завдання» державна політика територіального розвитку є частиною економічної і соціальної політики в країні, направлена на середньорічний довгостроковий господарський розвиток, створення рівних умов життя громадян, скорочення відмінностей у рівні розвитку шляхом покращення інвестиційної привабливості структурно слабких територій. Пріоритетними для фінансування є проекти стимулювання розвитку відсталіх територій шляхом структурної трансформації промислового сектора, що вважається більш ефективним напрямом державної політики, ніж субсидування депресивних галузей; впровадження заходів на створення нових конкурентоспроможних робочих місць; зменшення впливу на навколишнє середовище в рамках реалізації екологічної політики країни.

Програми в рамках «Спільного завдання» взаємодіють з державною політикою підтримки малого і середнього бізнесу, інноваційною політикою та іншими заходами соціально-економічного розвитку територій Німеччини. Напрямами для фінансування є інвестиційна підтримка підприємств в проблемних територіях (збереження і створення робочих місць), капіталовкладення в територіальну інфраструктуру, неінвестиційні заходи для малого і середнього бізнесу (навчання, підтримка інновацій тощо), стимулювання туризму, сприяння удосконаленню регіонального управління, участь у формуванні регіональних кластерів (3/4 проектів реалізується на території східних земель), сприяння інвестиціям бізнесу в НІОКР.

Для отримання державної допомоги, на основі запроваджених індикаторів (починаючи з 2007 р. виділяють середній рівень безробіття, середній рівень зарплати найманих працівників, прогноз чисельність робочої сили, інфраструктурний індикатор), виділяють категорії проблемних територій: економічно відсталі (А), райони із структурними проблемами (С), інші території (D, за умови дозволеної підтримки з боку ЄС інвестицій малого і середнього бізнесу, стимулювання розвитку інфраструктури, проект підтримки кластерів). Залежно від категорії кошти «Спільного завдання» розподіляються між західними і східними землями в пропорції 1 до 6, при цьому частка окремих учасників може змінюватися (наприклад, у 2007–2013 рр., отримали допомогу на Сході: найбільшу – Саксонія (25,6 %), найменшу – Берлін (11,7 %); на Заході: найбільшу – Нижня Саксонія (30,5 %), найменшу – Баварія (11,2 %)) [6].

У структурі фінансової допомоги (за 2007–2013 рр.) 2/3 коштів отримано за програмами підтримки від ЄС у рамках європейської регіональної політики і 1/3 як спільне фінансування із німецької бюджетної системи [6]. Кошти ЄФРР направляються на підтримку НІОКР, інновації і підприємництва (46,9 %), програми розвитку транспорту (19,6 %), природоохоронні заходи (9,1 %); кошти ЄСФ на удосконалення людського капіталу (30,9 %), покращення доступу до робочого місця (28,6 %), забезпечення рівних умов для людей з обмеженими можливостями (20 %).

Італія є країною значних територіальних відмінностей в соціально-економічній, соціальної, культурній, інфраструктурній та інших сферах розвитку, зумовлених історико-географічними чинниками. Територіальна політика Італії є невід'ємною складовою інтегрованої європейської регіональної політики, фінансова підтримка ЄС розширює можливості Італії в питаннях скорочення міжрегіональних диспропорцій.

Розвиток Півдня залишається найбільшою національною і регіональною проблемою країни. Південь отримує інвестиційні ресурси із національного бюджету (30 % відповідної статті видатків), фондів ЄС і Національного фонду для слабозвинутих територій (резервування 85 % коштів). Разом розмір допомоги становить 45 % загальнонаціональних капітальних видатків. Крім того, Південь є головним отримувачем пільг для реального сектора економіки (в окремі часові періоди їх обсяг досягав 82,6 % (2003 р.), 98,4 % (2006 р.) від загального) [6].

У структурі фінансової допомоги для розвитку територій в Італії (за даними 2007–2013 рр.) 23 % – це фінансова підтримка ЄС, 25 % – власні інвестиції, 52 % – кошти Національного фонду для слабозвинутих територій.

У рамках регіональної політики ЄС кошти для всіх територій направляються на підвищення виробництва, конкурентоспроможності, впровадження інновацій. Заходами національного рівня, що відповідають пріоритетам регіональної політики, є зростання темпів розвитку, збільшення частки НІОКР в ВВП (понад у два рази), розширення системи розподілу побутових відходів (з 8 % до 40 % загального обсягу). Кошти ЄФРР направлені на розвиток транспортної системи та побудови інфраструктурних об'єктів Півдня, як частини модернізації загальноєвропейської транспортної системи (залізнична траса Палермо-Берлін, порт Джойя-Тауро). Пріоритетними є енергетичні проекти в структурі європейської і італійської політики розвитку територій, направлені на використання відновлюваних джерел енергії, в тому числі використання геотермальних джерел, будівництво технологій енергозбереження будівель, отримання нових видів біопалива із місцевих компонентів.

Особливістю політики територіального розвитку у Великій Британії є відсутність значних міжрегіональних диспропорцій в економічному розвитку, практично відсутні слабозвинуті аграрні території, значно віддалені від крупних високо розвинутих урбанізованих регіонів. Водночас усередині країни існують ярко виражені міжрегіональні відмінності природних умов, характеру економічного розвитку і виробничої спеціалізації, наявності комунікацій, робочих місць, рівня життя, етнічного стану населення.

Державна фінансова допомога територіям надається у різних формах. Діє система отримання регіональних грантів підприємствами, яка в Англії має назву інвестиційних субсидій (грантів) для бізнесу, а в Уельсі і Шотландії це Єдиний інвестиційний фонд. Відповідно до системи надання інвестиційних і інноваційних грантів, країна розділена на зони: перша – найбільш відсталі території (з ВВП на душу населення менше 75 % від середнього по ЄС), друга – території підтримки і зростання зайнятості, третя – інші території, крім цих (близько 90 % територій). Розмір фінан-

сової допомоги залежить від розміщення об'єктів. У першій і другій зонах допомога надається всім компаніям, максимальна сума гранту (для великих підприємств з кількістю зайнятих більше 250) становить 15 % вартості проекту, для середніх (від 50 до 250 зайнятих) – 25 %, для малих (до 50 зайнятих) – 35 %. У третій зоні допомога надається середнім і малим підприємствам, максимальний розмір гранту для малого підприємства не більше 2,5 млн ф. ст., середнього – 1,5 млн ф. ст. Гранти на суму більше 100 тис. ф. ст. надаються для проектів, що створюють нові робочі місця. Діючи територіальні агенції регіонального розвитку виступають консультантами у питаннях відповідності проектів умовам отримання субсидій (грантів). Підтримку отримують проекти, що організують або збільшують виробничі потужності, покращують якість товарів і послуг, удосконалюють технології виробництва. Враховуються питання створення нових робочих місць і покращення кваліфікації працівників. Необхідною умовою є значення проекту для місцевої і національної економіки [6].

Отримання фондової допомоги ЄС здійснюється за принципом доповнення, програми паралельно фінансуються ЄС і урядом Великої Британії. Із структурних фондів ЄС надходить 1/4 коштів, що виділяється у Великій Британії на підтримку регіонального розвитку. Виділені (за 2007–2013 рр.) кошти ЄФРР направляються на підтримку НІОКР, інновацій і підприємництва (58 %), відновлення міських і сільських територій (7,7 %), розвиток інформаційного суспільства (7,4 %), захист навколишнього середовища (6,6 %) [6].

Сучасна політика підтримки територіального розвитку Франції ґрунтується на плановому методі, тобто на розроблених планах з використанням програм планування розвитку окремих територіальних одиниць. Обов'язковою є розробка документів планування сфери послуг (освіта, охорона здоров'я, енергетика, культура, наука, комунікації тощо) і регіонального розвитку (включаються регіональні і місцеві плани).

Інструментами регіональної політики виступають «планові контракти» і програми. «Планові контракти» використовуються на фінансування основних сфер розвитку територій – удосконалення інфраструктури, промисловості, сільського господарства, освіти, науки тощо. Включаються проекти регіонального, місцевого, міжрегіонального значення. Обсяг фінансування забезпечується за рахунок державного фінансування і регіональних коштів, додатково використовуються кошти ЄС, французьких департаментів і комун. Більша частина фінансування контрактів зберігається за центральним рівнем. Пріоритетними напрямками фінансування «планових контрактів» є підтримка конкурентоспроможності і привабливості місцевих територій, стійкий розвиток територіальної і соціальної єдності.

Програми і стратегії направлені на підтримку розвитку окремих територій (міських, сільських, гірських, прибережних тощо), в тому числі на покращення умов проживання і зайнятості населення окремих районів у містах. Територіальні програми доповнюються галузевими (транспорт, інфраструктура тощо).

Поширенням інструментом реалізації державної політики підтримки територіального розвитку Франції є

створення кластерів-центрів конкурентоспроможності на конкретних територіях, що поєднують промисловий розвиток, дослідні програми, підготовку кадрів, та направлені на реалізацію інноваційних проектів і досягнення результатів світового рівня. З початку 2000-х років розпочата робота 66 кластерів у сфері нанотехнологій, охорони здоров'я, електроніки, комп'ютерних технологій, сільського господарства, океанології тощо.

Також використовують інструмент регіонального преміювання (розмір 15–23 % від території, 8–11 тис. євро на одне створене робоче місце), направлений на підтримку промислових компаній, що створюють або розширюють виробництво на проблемних і відсталих територіях. Умовами для отримання премії є інвестування (вище установленого державою обсягу) компанією у власний розвиток і створення певної кількості робочих місць [6].

Фондова допомога ЄС (на 2007–2013 рр.) використовується на підтримку програм і проектів французьких територій за напрямками розвитку НІОКР, впровадження інновацій, підтримки проблемних територій, захист навколишнього середовища тощо.

Політика підтримки територіального розвитку в Польщі направлена на вирівнювання існуючих регіональних диспропорцій і стимулювання розвитку окремих територій, будується майже повністю на європейському досвіді, як у фінансових питаннях, так і у використанні різних інструментів регіональної політики. Польща бере активну участь у програмах підтримки регіонального розвитку ЄС, кошти виділяються на інфраструктурний розвиток аграрних територій, підтримку сільського господарства, реструктуризацію економіки, боротьбу із безробіттям, екологічні проекти тощо.

Інструментами реалізації державної політики підтримки розвитку територій виступають програми фінансування євро регіонів, створених на кордоні із територіями країн ЄС та інших, та програми розвитку воєводств, на основі яких з центром підписуються спеціальні контракти.

Більшість регіональних програм орієнтовані на фінансову допомогу з фондів ЄС. Вклад бюджетної системи Польщі становить 1/5 від суми фінансової допомоги на підтримку територіального розвитку, питома вага по всіх регіональних програмах становить 15–15,6 %. За результатами приєднання Польщі до Європейського Союзу всі її території включені в європейську програму підтримки регіонального розвитку. В загальній сумі підтримки політики територіального розвитку країни (за 2007–2013 рр.), майже 80 % коштів – це фінансова допомога ЄС на заходи регіональної політики, решта 20 % є вкладом Польщі, в т. ч. із приватних джерел фінансування. У рамках фондової допомоги фінансуються програми з ЄФРР на модернізацію транспорту (40,9 %), розвиток НІОКР і інноваційний розвиток бізнесу (18,8 %), захист довкілля (15,8 %), побудову інформаційного суспільства (6,7 %); з ЄСФ на розвиток людського капіталу (36,8 %), підвищення зайнятості населення (25,8%) [6].

Приклад Польщі характеризує суттєву орієнтацію країни на зовнішні фінансові ресурси для реалізації державної регіональної політики, що, як наслідок, впливає на її залежність у вирішенні питань формування інфраструк-

тури, визначення бізнесових стимулів з орієнтацією на іноземні компанії, перевагу направлення інвестицій в більш розвинуті міста тощо. Натомість підтримка слабзорозвинутих і проблемних територій країни потребує розширення напрямів внутрішньої регіональної політики, орієнтованих на розвиток власного потенціалу територій, використання інструментів формування національних кластерів для зростання соціально-економічного розвитку, інше.

На відміну від європейського досвіду формування і використання фондів джерел підтримки для розвитку країн і їх територій, інші країни світу формують власну політику підтримки територіального розвитку та використовують свої інструменти її реалізації в залежності від притаманних для кожної окремої країни особливостей розвитку і часових періодів реалізації.

Цікавим для дослідження є досвід регіональної політики США, побудований на функціонуванні моделі децентралізованого федералізму [5], та особливості застосування характерних для країни інструментів державної підтримки розвитку територій, серед яких впровадження пільгового банківського кредитування, запровадження податкових пільг для бізнесу, створення підприємницьких зон і технопарків, організація кластерних об'єднань, державні гранти, програми державно-приватного партнерства.

Одним із інструментів державної підтримки регіонального розвитку в США, започаткованого в період подолання наслідків економічної кризи (2008–2009 рр.), є впровадження пільгового банківського кредитування для широкого заохочення внутрішніх і стимулювання зовнішніх інвестицій, направлених на створення робочих місць і відбудови постраждалої економіки територій.

Сучасним інструментом податкової політики США щодо бізнесу залишається пріоритетність інвестування в конкретну адміністративно-територіальну одиницю з метою розширення податкової бази. Податкові пільги бізнесу надаються для прискореного відшкодування вартості основного капіталу (амортизації), на інвестиції і НІОКР. Крім того, діють податкові пільги, що стимулюють використання альтернативних джерел енергії (компаніям надається податковий кредит у розмірі 50 % вартості устаткування, що використовує сонячну або енергію вітру у ході виробничого процесу), для підтримки видобувної галузі (податкова пільга на використання надр, що дозволяє зменшити не більше ніж на 50 % податок на прибуток таких корпорацій).

Досвід функціонування в депресивних районах штатів підприємницьких зон є альтернативою прямого фінансування федеральним бюджетом програм соціально-економічного розвитку штатів і соціальної допомоги. Створення таких зон в США (в першу чергу в афро-американських і латиноамериканських міських кварталах) стало варіантом регіональної політики, направленої на поживлення малого і середнього бізнесу в економічно депресивних районах. Діючими є 1500 підприємницьких зон в 700 містах, приміських і сільських районах США. На цих територіях для американських компаній надаються економічні та інші пільги. Метою державних програм підприємницьких зон всіх рівнів є розвиток підприємництва і скорочення безробіття. Федеральні, штатні і місцеві органи влади створю-

ють для компаній комфортні умови. На федеральному рівні – це 5% податкова знижка для будівельних і ремонтних робіт, податкові знижки підприємствам за кожне створене робоче місце, скасування податку на збільшення вартості капіталу. На рівні штатів – це 50 % знижка на доходи підприємств (штат Коннектикут), 100% знижка на податок з продажу устаткування (штат Луїзіана) і будівельних матеріалів (штат Канзас), податкова знижка на основний капітал (штат Вірджинія) [5].

Інструментом державної підтримки розвитку національної економіки виступають розміщені в штатах кластерні об'єднання. За кластерною моделлю працюють більше 50 % всіх американських підприємств країни, максимально використовуючи в регіонах природний, кадровий і інтеграційний потенціал. Розвиток кластерів або технопарків направлений на зростання ефективності використання знань, зменшення трансакційних витрат і створення нових коопераційних мереж. У США рахується близько 200 технопарків (більше 30 % загальної світової чисельності). Вони є власністю (на певних частках) університетів, місцевих муніципалітетів і акціонерних товариств. Особливістю сучасних технопарків є надання допомоги на пільгових умовах венчурним компаніям, окремим винахідникам і науковцям, що працюють над розробкою нової продукції і технологій. Поширюється їх співробітництво з промисловими компаніями. Основною перевагою є доступ до університетських ресурсів, можливість заохочення спроможних викладачів, студентів і аспірантів.

Крім того, функціонує механізм виділення штатам із федерального бюджету фіксованих грантів, які розподіляються на місцевому рівні на фінансування соціальних програм отримання пільгового житла, іпотечних кредитів, орендних платежів для малозабезпечених і багатодітних сімей тощо.

Розвиток на муніципальному рівні отримали інструменти державно-приватного партнерства, які використовуються для підтримки інфраструктури, охорони здоров'я, освіти, культури, ЖКГ; проведення консультаційних послуг і експертизу міських проектів; надання управлінських послуг муніципалітетам; підготовка робочої сили; розробка планів зайнятості; використання коштів корпорацій для будівництва дешевого житла для малозабезпечених сімей тощо.

Прикладом регіональної політики на основі централізованого управління є Китай, який відповідно до властивих особливостей формує пріоритети і напрями державної підтримки територіального розвитку. Інструментами державної допомоги в Китаї виступають поетапна регіональна політика і центр-периферична модель управління.

Поетапна регіональна політика Китаю передбачає отримання різними територіями країни державної допомоги в різному темпі і обсязі. Першими державну підтримку отримували провінції Східного Китаю, щодо яких діяв особливий (більш ліберальний) податковий, митний і фінансовий режим, режим заохочення іноземних інвестицій, а також здійснювалися значні державні інвестиції в інфраструктурні проекти. Очікувалося, що східні провінції стануть локомотивом для економічного розвитку інших територій Китаю. За результатами таких заходів Східний

Китай став економічно розвинутою територією, водночас його вплив на економічний розвиток інших територій залишився обмеженим, збільшилась міжрегіональна економічна диференціація.

Діючий в сучасних умовах другий етап регіональної політики направлений на скорочення міжрегіональних диспропорцій, коли підтримка надається найбільш відсталому регіонам Центрального, Північно-Східного і Західно-Китаю. Інструментами підтримки виступають державні інвестиції в інфраструктурні проекти, створення сприятливих умов для заохочення прямих іноземних інвестицій, особливі умови податкової політики.

Використання «центр-периферичної» моделі на основі розвитку урбанізаційних процесів є важливим елементом регіонального розвитку в Китаї. Представлена модель побудована на пріоритетності фінансування будівництва міст і поселень міського типу за рахунок державних і регіональних інвестицій, останнім часом частково використовуються і приватні інвестиції. За державою зберігається право володіння землею, планування і стратегування розвитку конкретного міста є пріоритетом центральних і регіональних органів влади.

Таким чином, близько 40 % доходів місцевих бюджетів формується за рахунок використання запозичень і передачі земель приватним інвесторам для будівництва житлових об'єктів.

Одним із основних інструментів підтримки розвитку економіки регіонів є створення вільних економічних зон. Особливостями китайських вільних економічних зон є самостійний розвиток на основі принципів ринкового регулювання; використання іноземних капіталовкладень; експортна орієнтація виробництва; широке заохочення іноземної сировини; включення до складу вільних економічних зон значних регіонів; активна взаємодія вільних економічних зон з іншими територіями країни; диференціація податкової політики з урахування регіональних особливостей вільних економічних зон. У Китаї функціонують 5 видів вільних економічних зон державного рівня [5].

Висновки. Дослідження світового досвіду реалізації політики підтримки територіального розвитку дозволяє зробити певні висновки.

Приклади організації регіональної політики децентралізованого федералізму США та регіональної політики централізованого управління Китаю є цікавими для дослідження, проте не є дієздатними для реалізації в Україні, враховуючи перевагу до імплементації європейських принципів організації місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Досвід реалізації регіональної політики окремих європейських країн характеризується використанням широкого набору інструментів регіонального управління, що також залежать від індивідуальних особливостей розвитку і певних територіальних проблем. Імплементація кращих практик щодо інструментів і їх взаємодії в процесі реалізації регіональної політики, в тому числі для вирішення проблем розвитку регіонів, зокрема, через порядок розподілу фондової фінансової допомоги, є актуальною для реалізації в Україні.

Вибір інструментів державної підтримки розвитку територій в Україні має розроблятися і впроваджуватися з урахуванням індивідуальних національних і регіональних особливостей та отримання максимального ефекту від їх реалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бедерак Д. А. Еволюція регіональної політики вирівнювання рівней економічного розвитку в Європейському союзу. *Управленець*. 2014. № 2 (48). URL: <https://cyberleninka.ru/journal/n/upravlennets#966132>
2. Качний О. С. Зарубіжний досвід формування механізмів державного управління соціально-економічним розвитком регіонів. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 2. С. 170–174.
3. Мрінська О. В. Особливості регіональної політики щодо старопромислових регіонів у Великобританії (Мерсідсайд) та Україні (Луганська область). *Управління сучасним містом*. 2002. № 10–12 (8). С. 40–49.
4. Регіональна політика Європейського Союзу : підручник / за ред. В. Чужикова. Київ : КНЕУ, 2016. 495 с.
5. Региональная политика: зарубежный опыт и российские реалии / под ред. А. В. Кузнецова, О. В. Кузнецовой. М. : ИМЭМО РАН, 2015. 137 с.
6. Региональная политика стран ЕС / отв. ред. А. В. Кузнецов. М. : ИМЭМО РАН, 2009. 230 с.
7. Стройко Т. В., Гордеева Т. Ф., Евдоченко О. О. Стратегічні напрямки функціонування фінансових інструментів регіональної політики ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2016. Вип. 1. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2016/1_2016_ukr/7.pdf
8. Федонюк С. В., Галас В. І. Європейська інтеграція: регіональна політика Європейського Союзу. *Короткий лексикон*. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. 101 с.
9. Шамборовський Г. О. Регіональна політика та Структурні фонди ЄС : навч.-метод. матеріали до вивчення курсу. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013.
10. Annex to the Report from the Commission «18th Annual Report on Implementation of the Structural Funds» (2007). URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docofc/ofcial/reports/pdf/annex/2006_sf_annex_en.pdf
11. Cohesion Report 1996. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docofc/ofcial/reports/1st_cohesion_report_en.zip
12. EU Budget 2008. Financial Report. URL: http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2008/fn_report/fn_report_08_en.pdf
13. EU Financial Framework 2007–2013 infgures. URL: http://ec.europa.eu/budget/fgures/fn_fw0713/fw0713_en.cfm#cf07_13198
14. EU Regional Policy. URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.cfm
15. U 2020 strategy and the 2014–2020 Programming period. URL: http://www.eetaa.gr/eu2020/europe2020/04_eurada_eu2020_strategy_and_the_new_programming_period.pdf

REFERENCES

“Annex to the Report from the Commission «18th Annual Report on Implementation of the Structural Funds» (2007)”. <http://>

ec.europa.eu/regional_policy/sources/docofc/ofcial/reports/pdf/annex/2006_sf_annex_en.pdf

Bederak, D. A. "Evolyutsiya regionalnoy politiki vyravnivaniya urovney ekonomicheskogo razvitiya v Yevropeyskom soyuze" [Evolution of the Regional Policy of Leveling the Levels of Economic Development in the European Union]. Upravlenets. 2014. <https://cyberleninka.ru/journal/n/upravlenets#/966132>

"Cohesion Report 1996". http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docofc/ofcial/reports/1st_cohesion_report_en.zip

"EU Budget 2008. Financial Report". http://ec.europa.eu/budget/library/biblio/publications/2008/fn_report/fn_report_08_en.pdf

"EU Financial Framework 2007-2013 infgures". http://ec.europa.eu/budget/figures/fn_fw0713/fw0713_en.cfm#cf07_13198

"EU Regional Policy". http://ec.europa.eu/regional_policy/index_en.cfm

Fedoniuk, S. V., and Halias, V. I. Yevropeiska intehratsiia: rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuzu. Korotkyi leksykon [European Integration: Regional Policy of the European Union. Short Lexicon]. Lutsk: RVV «Vezha» Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrainky, 2006.

Kachnyi, O. S. "Zarubizhnyi dosvid formuvannya mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia sotsialno-ekonomichnym rozvytkom rehioniv" [Foreign Experience in the Formation of Mechanisms for Public Administration of Socio-economic Development of Regions]. Publichne upravlinnia ta mytne administruvannya, no. 2 (2017): 170-174.

Mrinska, O. V. "Osoblyvosti rehionalnoi polityky shchodo st- aropromyslovykh rehioniv u Velykobrytanii (Mersisaid) ta Ukraini (Luhanska oblast)" [Features of Regional Policy for old Industrial Regions in Great Britain (Merseyside) and Ukraine (Luhansk Region)]. Upravlinnia suchasnym mistom, no. 10-12(8) (2002): 40-49.

Regionalnaya politika stran YeS [Regional Policy of the EU Countries]. Moscow: IMEMO RAN, 2009.

Regionalnaya politika: zarubezhnyy opyt i rossiyskiye realii [Regional Policy: Foreign Experience and Russian Realities]. Moscow: IMEMO RAN, 2015.

Rehionalna polityka Yevropeiskoho Soiuzu [Regional Policy of the European Union]. Kyiv: KNEU, 2016.

Shamborovskyi, H. O. Rehionalna polityka ta Strukturni fondy YeS [EU Regional Policy and Structural Funds]. Lviv: LNU im. Ivana Franka, 2013.

Stroiko, T. V., Hordieieva, T. F., and Yevdochenko, O. O. "Stratehichni napriamy funktsionuvannya finansovykh instrumentiv rehionalnoi polityky YeS" [Strategic Direct Functions of Financial Instruments of the Regional Policy of the EU]. Infrastruktura rynku. 2016. http://market-infr.od.ua/journals/2016/1_2016_ukr/7.pdf

"U 2020 strategy and the 2014-2020 Programming period". http://www.eetaa.gr/eu2020/europe2020/04_eurada_eu2020_strategy_and_the_new_programming_period.pdf

Стаття надійшла до редакції 11.11.2020 р.